

Jaarbericht Ganzen 2024-2025

Inleiding

Met dit jaarbericht informeert de provincie Fryslân u over de resultaten van de Fryske Guozzenoanpak. Deze aanpak is gericht op het verminderen van vraatschade door ganzen, binnen de geldende wettelijke kaders. In dit verslag leest u wat er in het afgelopen seizoen is gedaan en wat er is bereikt. Het seizoen liep van 1 november 2024 tot en met 31 oktober 2025.

De Fryske Guozzenoanpak

Beleid op hoofdlijnen

Op 20 maart 2024 heeft Provinciale Staten het nieuwe beleid voor de aanpak van vraatschade door ganzen vastgesteld en vastgelegd in paragraaf 8.2 van de Nota Faunabeleid Fryslân.

Het beleid is gericht op de aanpak van de ganzenschade, binnen de wettelijke kaders. De belangrijkste elementen uit dit beleid zijn:

- De schade door trek- en standganzen moet worden aangepakt, waarbij de (wettelijke) gunstige staat van instandhouding van de populaties van betreffende soorten wordt behouden.
- Er wordt gewerkt volgens het systeem van push en pull op landschapsschaal. Dit betekent dat trekganzen actief van schadepercelen worden verjaagd (push) en dat ze in foerageergebieden worden opgevangen (pull).
- Bij het verjagen van trekganzen van schadepercelen mag gebruik worden gemaakt van ondersteunend afschot.
- De bestrijding van schade door standganzen wordt geïntensiveerd. Hierbij is het noodzakelijk om populatiebeperkende maatregelen te treffen.
- Verjagen van ganzen op schadepercelen mag tot aan de rand van foerageergebieden bij gelijktijdig inrichten van voldoende robuust foerageergebied ('grens is grens').
- Het nieuwe beleid zet steviger in op een gebiedsgerichte aanpak van ganzenschade. Dit biedt de mogelijkheid om op gebiedsniveau te bepalen wat de beste aanpak van de ganzenschade is.
- Om die gebiedsaanpak aan te jagen, gebiedspartijen hierbij te ondersteunen en het handelingsperspectief van grondgebruikers te vergroten, heeft de Fauna-

beheereenheid (FBE) de mogelijkheid om een ganzencoördinator aan te stellen.

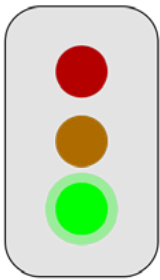
Ambitie

Provinciale Staten heeft als ambitie voor het ganzenbeleid geformuleerd de totale jaarlijkse ganzenschade – in kilogram droge stof – terug te dringen ten opzichte van de gemiddelde schade over de seizoenen 2017/18 t/m 2022/23. Met als streven dat de schade door trekganzen (voorjaarschade) in elk geval niet verder stijgt dan de gemiddelde schade van seizoen 2017/2018 t/m 2022/2023¹. Voor de standganzen is het streven de stijgende trend van schade door standganzen om te buigen in een stabilisatie en binnen vijf jaar in een daling van zowel kilogram droge stof als in uitbetaalde schade. Voor dat laatste geldt een taakstelling van €500.000 per jaar².

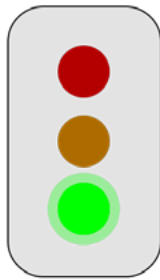

¹ de gemiddelde schade tussen 2017/18 en 2022/23 was 38.846.326 kg droge stof en 10.459.981 euro uitbetaald aan schade.

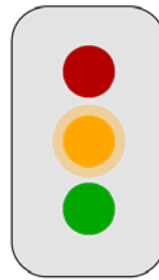
² paragraaf 8.2.2 Nota Faunabeleid Fryslân

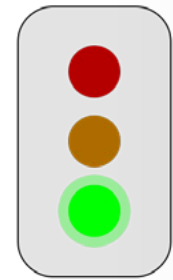
**Ganzencoördinator
aanstellen**

**Regelgeving
stroomlijnen**

**Robuust netwerk
foerageergebieden**

**Gebiedsplannen
opstellen**

Doelen

Om bovenstaande ambities te kunnen realiseren stelde Provinciale Staten onderstaande vier beleidsdoelen vast³:

- De provincie biedt de FBE de mogelijkheid om een ganzencoördinator aan te stellen voor in elk geval vijf jaar ●
- De provincie stroomlijnt en vereenvoudigt, waar mogelijk, de regelgeving om de aanpak van ganzenschade te faciliteren, waaronder een verbeterde afstemming tussen vrijstelling en ontheffingen ●
- De provincie handhaaft en verbetert, waar mogelijk, het robuuste netwerk van ganzenfoerageergebieden voor trekganzen ●
- De provincie stimuleert het opstellen van gebiedsplannen, zodat elk gebied over vijf jaar over een gebiedsplan beschikt ●

Stand van zaken

Om genoemde doelen te halen, vonden tot op heden de volgende activiteiten plaats.

- De FBE heeft inmiddels een ganzencoördinator aangesteld die werkt aan een aantal gebiedsplannen.
- De Beleidsregel Natuur is aangepast, waarmee het eigen risico voor ganzenschade is verlaagd van 20% naar 5%.
- De Legesverordening is aangepast, waardoor grondgebruikers de leges terugkrijgen wanneer aanvragen voor tegemoetkoming ganzenschade worden gehonoreerd (statiegeldregeling).
- De Omgevingsverordening is aangepast waarbij alle belemmeringen voor schadebestrijding zijn geschrapt waar dit juridisch en ecologisch mogelijk was.
- De nieuwe vergunning voor populatiebeheer bij standganzen is inhoudelijk afgestemd op de voorwaarden van de vrijstelling voor schadebestrijding bij trekganzen.
- De FBE stelde op 11 december 2024 een nieuwe Fauna-beheerplan Ganzen Fryslân 2024-2029 vast, waarin het nieuwe beleid is verwerkt.

³ in lijn met het kleurgebruik in de Bestuursrapportage 2025 geldt de volgende kleurcodering: groen – ja, dit doel gaat zeker lukken, oranje – niet zeker of dit doel gaat lukken en rood – nee, dit doel gaat niet behaald worden

Aantallen en trends

Friese trends

De aanpak van ganzenschade in Fryslân richt zich vooral op drie soorten: brandgans, grauwe gans en kolgans. Deze ganzen zorgen voor de meeste schade, vooral wanneer ze hier overwinteren (trekganzen).

We kijken naar de ontwikkeling van deze soorten op de lange termijn (vanaf 1980) en op de korte termijn (de afgelopen 12 jaar). Een plus- of minteken geeft aan dat er sprake is

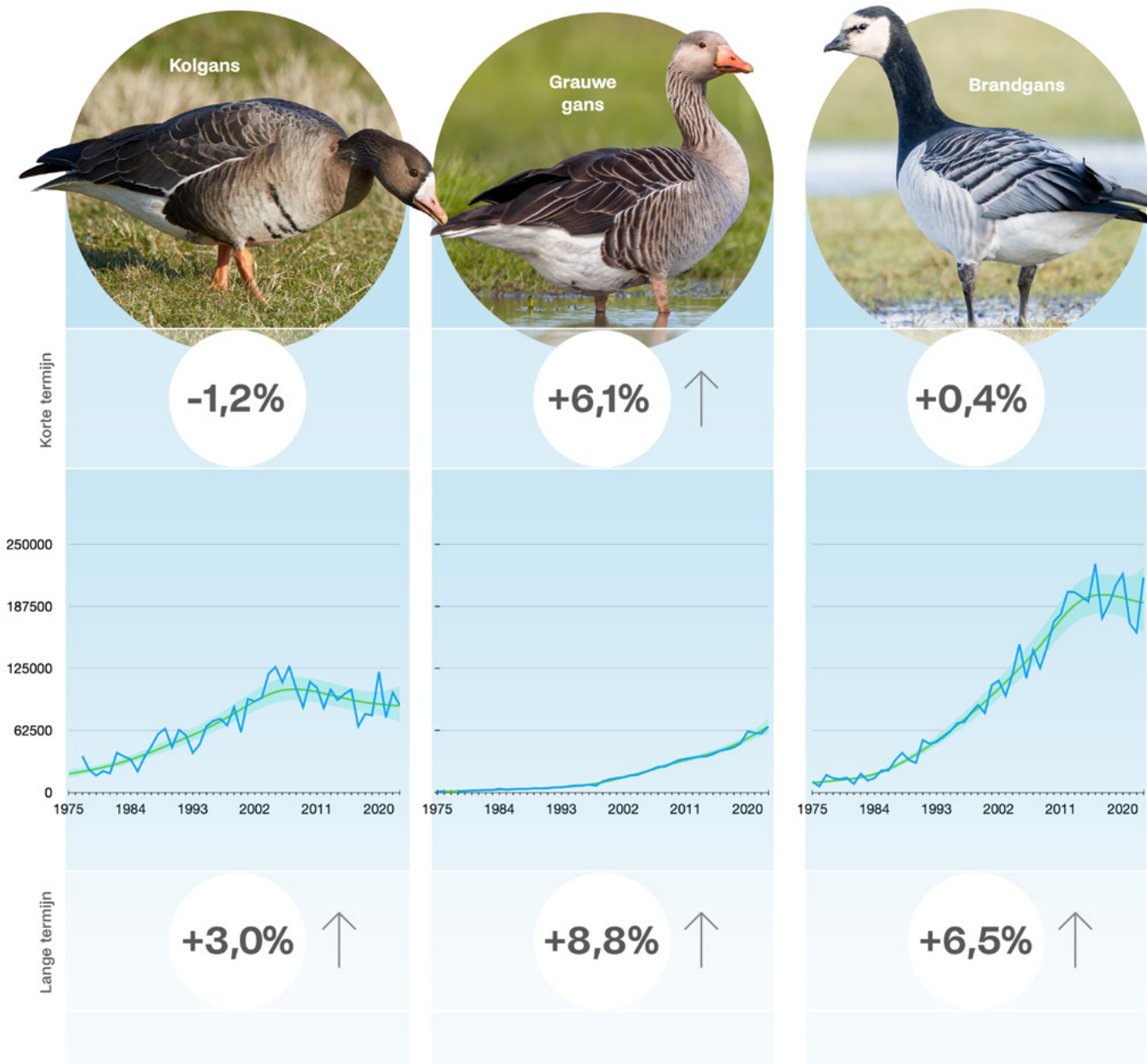
van een significante stijging/daling. Bij de trekganzen laten we in de grafiek ook de gemiddelde aantallen per seizoen van de laatste 11 jaar zien. Zo wordt duidelijk hoe de aantallen per jaar veranderen.

De cijfers komen uit het Meetnet Watervogels en zijn berekend door het CBS. In de grafieken staat:

→ de blauwe lijn voor het gemiddelde aantal ganzen per seizoen;

→ de groene lijn voor de trend;
→ het lichtblauwe vlak voor de onzekerheidsmarge van de trend.

De grauwe gans neemt in Fryslân al jaren in aantallen toe. Dat geldt voor zowel de lange als de korte termijn. Bij de kolgans en de brandgans is er op de lange termijn ook een duidelijke toename. Op de korte termijn (afgelopen 12 jaar) is er geen duidelijke stijging of daling te zien. De aantallen lijken stabiel te blijven.

Trekganzen

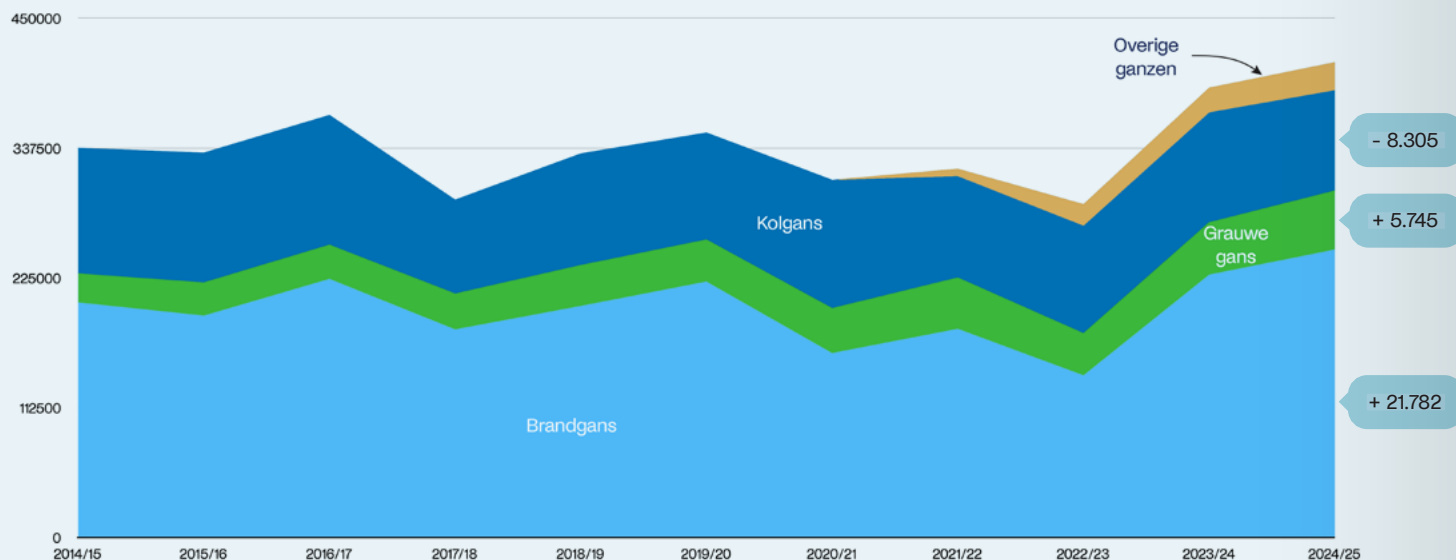
De ontwikkeling van het aantal trekganzen houden we bij in de vorm van seizoensgemiddelden. Dit is een maat voor de aanwezigheid van soorten buiten het broedseizoen. Het seizoensgemiddelde berekenen we aan de hand van het totaal aantal getelde ganzen, per soort, vanaf september tot en met mei. Na mei zijn de trekganzen alweer vertrokken naar de broedgebieden. De uitkomsten worden gedeeld door negen (het

aantal maanden; van september tot en met mei).

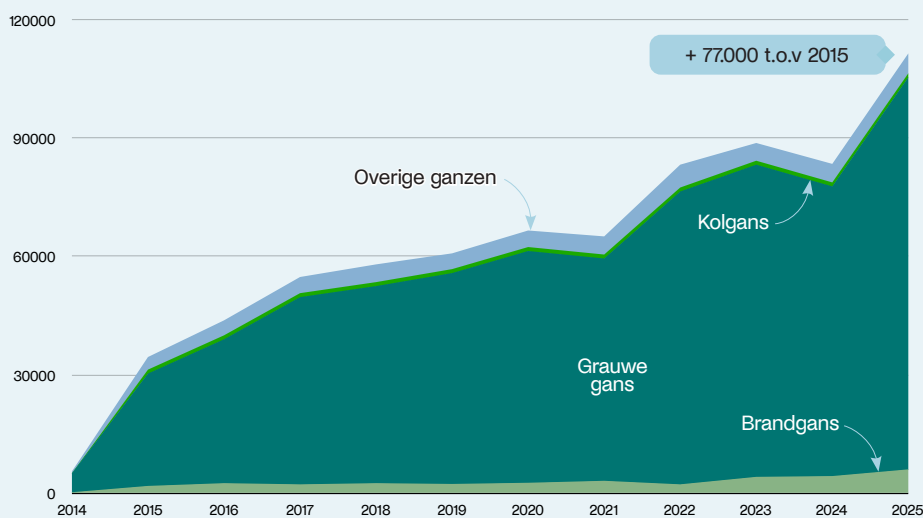
Het seizoensgemiddelde geeft een betrouwbaarder beeld dan de seizoensmaxima, waarbij toeval immers een grotere rol speelt. Afgelopen seizoen waren er in de wintermaanden meer brandganzen en grauwe ganzen. Dat zien we terug in de seizoensgemiddelden. Deze gemiddelden liggen voor beide soorten hoger dan een seizoen

eerder. Van september 2024 t/m mei 2025 waren er gemiddeld zo'n 249.333 brandganzen in Fryslân aanwezig (figuur 1). Dit zijn er ruim 20.000 meer dan in 2023-2024. Ook het gemiddeld aantal grauwe ganzen steeg (+ 5.745), terwijl het aantal kolganzen afnam (- 8.305). Afgelopen seizoen nam het totaal aantal trekganzen toe ten opzichte van vorig seizoen, maar als we over de volledige reeks van 11 jaren kijken is er sprake van een stabiele trend.

Trekganzen in Fryslân: recordaantal in 2024/25, maar langdurige trend stabiel (figuur 1)

Julitelling standganzen: forse toename (figuur 2)

Standganzen

's Zomers zijn er in Fryslân veel minder ganzen dan in de winter, maar het totaal aantal standganzen neemt wel toe. In juli 2025 telden we 110.526 standganzen. Dat waren er ruim 77.000 meer dan in juli 2015 en c.a. 28.000 meer dan in juli 2024. Deze standganzen blijven het hele jaar rond en overwinteren dus ook in Fryslân. Ze tellen daarom ook mee bij de aantallen (trek)ganzen die in de wintermaanden worden geteld. We hebben het dan vooral over de grauwe gans die in 2025 goed was voor maar liefst 90% van de populatie standganzen.

Schadebestrijding

De provincie Fryslân wil de schade die ganzen veroorzaken verminderen, maar wel binnen de wettelijke kaders. Deze verplichten ons blijvend te zorgen voor een gunstige staat van instandhouding van de ganzenpopulaties. Met als genomen maatregelen; het aanwijzen van ganzenfoerageergebieden, het waarborgen van rust op nachtelijke slaappleaatsen en het begrenzen van ondersteunend afschot bij verjaging.

Verjaagacties

De bestrijding van vraatschade door ganzen richt zich in Fryslân vooral op trekganzen (brandgans, grauwe gans en kolgans). Hierbij bestaat de schadebestrijding uit verjaging met ondersteunend afschot. Het afschot is bij trekganzen nadrukkelijk niet bedoeld als populatiebeheer.

Bij standganzen – en dan met name grauwe ganzen – wordt de populatie wel beheerd, o.a. door afschot van koppelvormende ganzen en het behandelen van nesten en eieren. Buiten het broedseizoen mogen grauwe ganzen in de zomermaanden ook geschoten worden als vorm van populatiebeheer.

De provincie Fryslân zet in op het verminderen van de schade die ganzen veroorzaken, binnen de wettelijke kaders. Dit betekent dat we verplicht zijn om te zorgen voor een gunstige staat van instandhouding van de ganzenpopulaties. Dit doen we via maatregelen als het aanwijzen van ganzenfoerageergebieden, het waarborgen van rust op nachtelijke slaappleaatsen en het begrenzen van ondersteunend afschot bij verjaging.

Geschoten ganzen

Het aantal geschoten ganzen in 2024/2025 was ruim 70.000. Dat waren er zo'n 16.000 meer dan het seizoen ervoor en vergelijkbaar met het piekjaar van seizoen 2022/2023.

Vooraf het aantal geschoten grauwe ganzen steeg het afgelopen seizoen weer. Het aantal geschoten brandganzen daalde ten opzichte van een seizoen eerder. Het aantal geschoten kolgans blijft al jaren min of meer gelijk.

Nestbehandeling standganzen

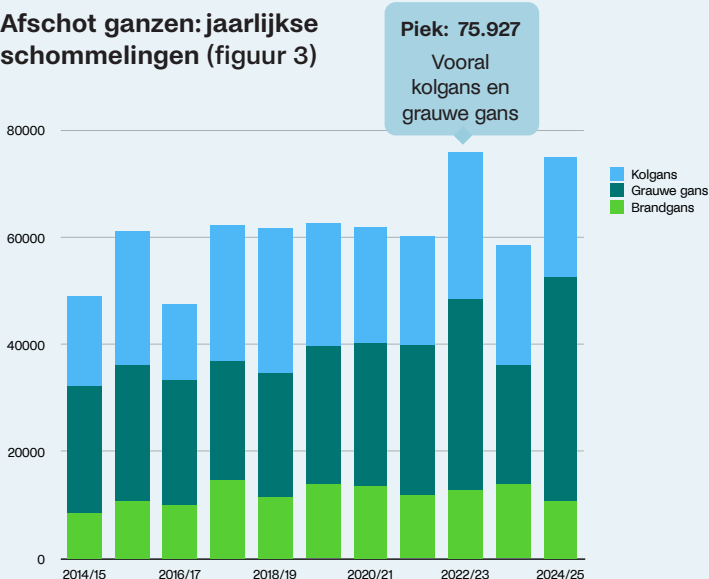
Zoals aangegeven wordt de populatie voor standganzen wel beheerd. Gan-

zen broeden hoofdzakelijk in natuurgebieden. Terreinbeherende organisaties passen daarbij populatiebeheer toe. Naast afschot van koppelvormende ganzen worden nesten en eieren van de grauwe gans behandeld. Ze worden daarbij geprikt, met olie ingesmeerd of vernietigd.

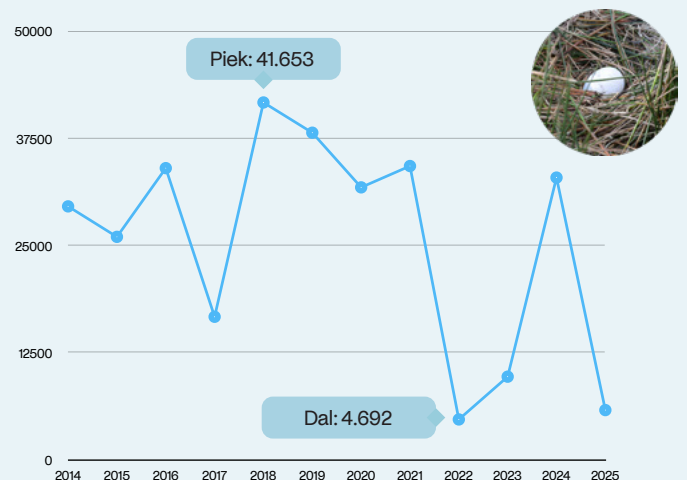
Het aantal behandelde eieren varieerde in voorgaande jaren van een kleine 5.000 (2022) tot een kleine 42.000 (2018). Net als in 2022 en 2023 zijn er dit jaar minder eieren behandeld in Fryslân. Afgelopen seizoen lag het aantal behandelde eieren met 5.783 exemplaren een stuk lager dan de 32.891 behandelde eieren in het vorige seizoen.

Doordat de vergunning voor eierbehandeling pas per 1 april werd verleend, had het merendeel van de ganzen de eerste eieren al uitgebroed. De resterende behandelde eieren waren enkel van ganzen die aan een tweede eileg begonnen, of ganzen die pas laat begonnen met hun eerste eileg.

Afschot ganzen: jaarlijkse schommelingen (figuur 3)

Behandelde eieren: grote schommelingen, geen duidelijke langetermijntrend (figuur 4)

Taxaties en tegemoetkomingen

Tegemoetkomingen van schade

Binnen de foerageergebieden wordt de geleden vraatschade volledig tegemoetgekomen. Daarbuiten voor 95%. Voor deelname aan soort-specifieke foerageergebieden krijgen grondgebruikers bovendien een extra subsidie.

BIJ12 Faunazaken verzorgt de schadetaxaties en verleent de tegemoetkomingen. Na melding worden percelen binnen de foerageergebieden automatisch getaxeed. Daarbuiten alleen als de grondgebruiker schade heeft en een taxatie aanvraagt. Bij de trekganzen vindt de taxatie plaats aan de eerste grassnede. Bij standganzen aan de daarna geogste sneden.

Taxaties

In gewicht was de getaxeerde vraatschade aan de eerste snede in 2025 ruim 61 miljoen kilogram droge stof. Dat is meer dan het afgelopen seizoen (58 mln. kg/ds) en het gemiddelde van de vijf seizoenen daarvoor (zo'n 42 mln. kg/ds).

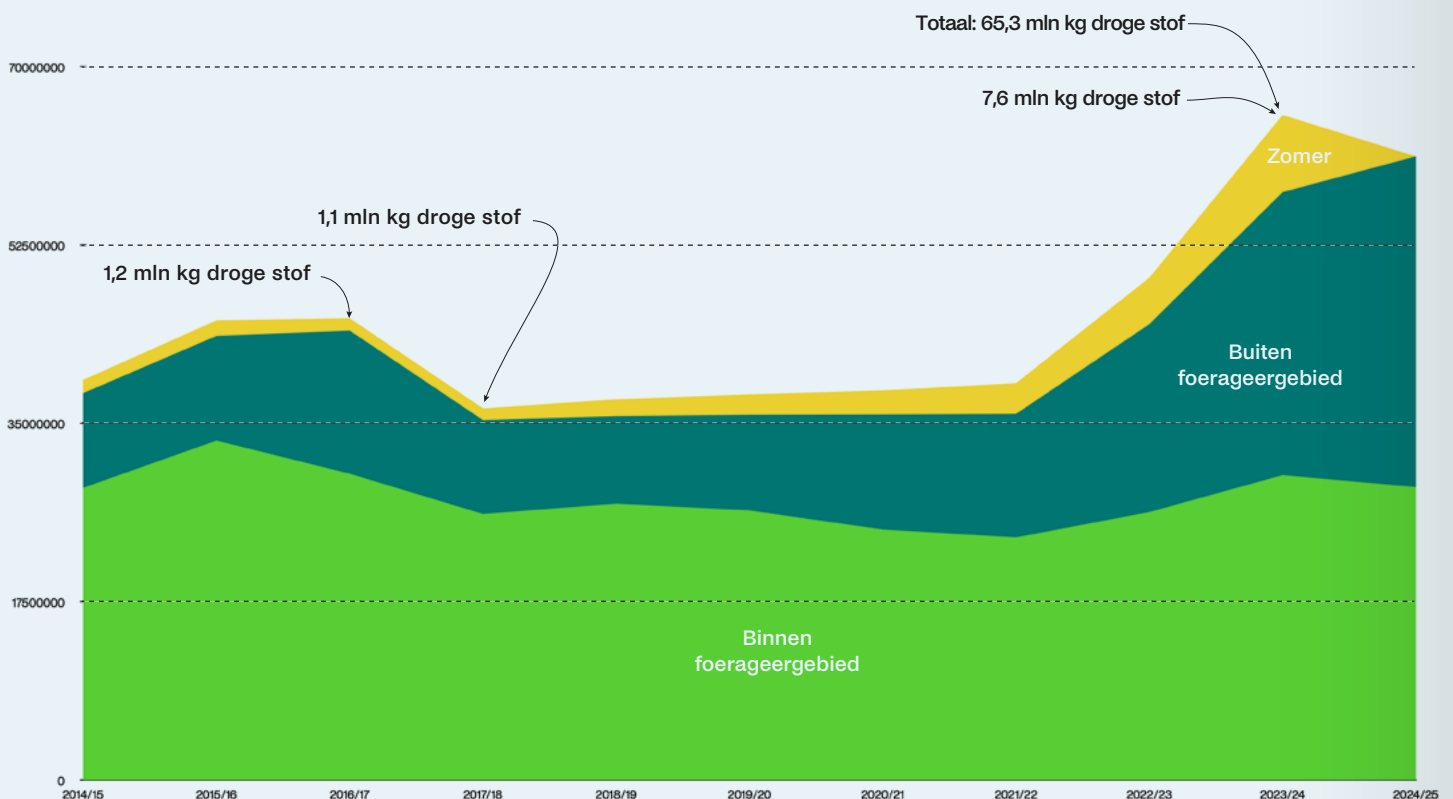
Met ingang van seizoen 2024/2025 is de tegemoetkoming 95%. Van de getaxeerde schade in 2025 lag 58% binnen de foerageergebieden: 2%-punt minder dan voorgaand seizoen.

Opvallend is dat ook de zomerschade sinds 2017/2018 stijgt van 1,1 miljoen kilogram droge stof naar 7,5 miljoen kilogram droge stof in 2024/2025. Het beleid om de schade buiten de foerageergebieden te beperken, is in verhouding tot de totale geleden vraatschade nog steeds effectief.

Tegemoetkomingen

Zowel het totaal getaxeerde schadebedrag als de uitgekeerde tegemoetkoming van het afgelopen seizoen steeg ten opzichte van het voorgaande seizoen. Dit komt o.a. dankzij de stijging van de grasprijs van € 0,29 per kg/ds naar € 0,30 per kg/ds. Het getaxeerde bedrag lag op ongeveer € 16,1 miljoen, het uitbetaalde bedrag lag op zo'n € 15,2 miljoen. Daarmee steeg het getaxeerde bedrag met € 1,2 miljoen en steeg het uitbetaalde bedrag met € 1,8 miljoen ten opzichte van het vorig seizoen. Er is rekening gehouden met dat de zomerschade in beide seizoenen nog niet is meegenomen. Omdat nog niet alle bedragen ten tijde van schrijven zijn uitbetaald zal het uiteindelijke bedrag nog iets veranderen.

Schade in kg droge stof (figuur 5)

Grauwe gans

46%

Brandgans

35%

**Vraatschade
per soort**

(figuur 6)

8%

11%

**Canadese
gans**

Rotgans

Kolgans

Foerageergebieden

Sinds 2005 bestaan in Nederland ganzenfoerageergebieden: aaneengesloten natuur- en landbouwgebieden waar overwinterende trek ganzen rust en voedsel vinden. In Fryslân zijn deze gebieden essentieel voor het evenwicht tussen ganzenschadebeperking en de wettelijke instandhouding van trekvogels. Ganzen worden actief verjaagd van schadepercelen naar deze rustgebieden, waar agrarisch gebruik wel, maar verjaging niet is toegestaan.

Verschillende soorten foerageergebied

Er zijn twee typen foerageergebied: gewoon foerageergebied (1 oktober–1 april) én soortspecifiek ganzenfoerageergebied (1 april–1 juni) bedoeld voor laat vertrekkende soorten zoals de brandgans en de rotgans.

De ligging is gebaseerd op traditionele overwinteringsplekken met veel schade. Sinds 2017 gelden criteria voor begrenzing, zoals aaneengeslotenheid, ligging nabij slaapplaatsen en

uitsluiting van kleine of bebouwde percelen.

Provinciale Staten (PS) stelden in de Omgevingsverordening Fryslân 2022 de maximale omvang van het foerageergebied vast op maximaal 21.250 hectare foerageergebied en 5.000 hectare soortspecifiek gebied. Gedeputeerde Staten (GS) mogen de ligging hiervan aanpassen, maar niet boven deze maxima uitkomen.

Optimalisatie

In 2024 besloten de PS tot optimalisatie van de bestaande gebieden, zonder uitbreiding van het totale areaal. De belangrijkste overwegingen waren:

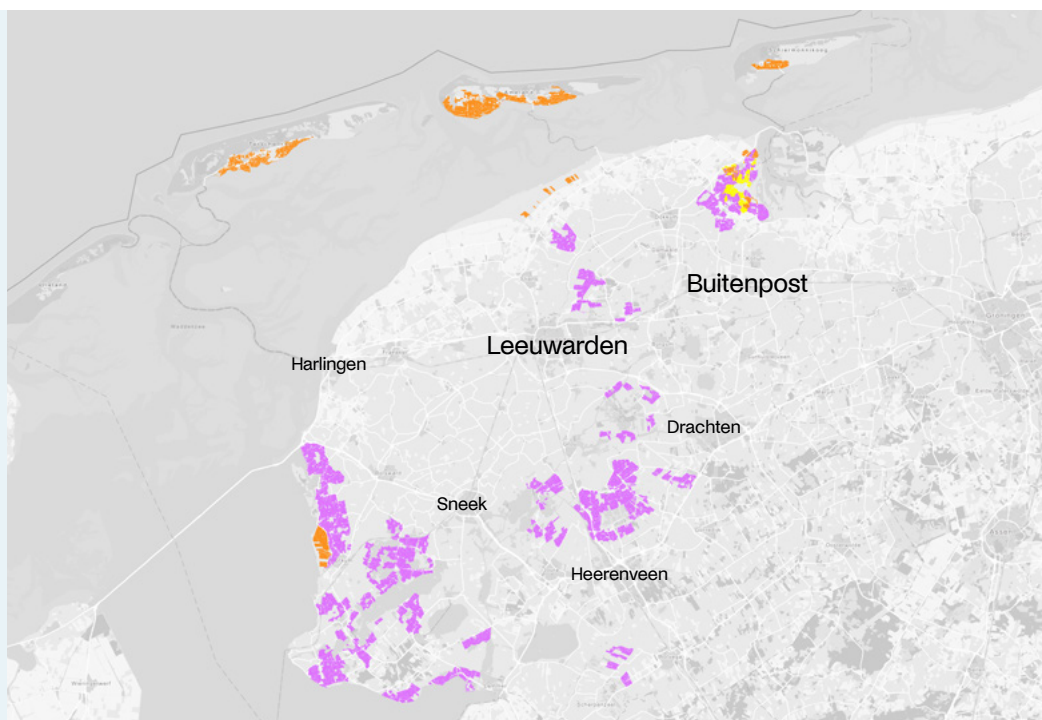
- de gebieden liggen op de juiste locaties in de provincie (nabij slaapplaatsen en in zones met de hoogste schade);
- de omvang is voldoende om rust en voedsel te bieden voor een duurzame instandhouding van de soorten;
- de verhouding tussen oppervlakte en omtrek is efficiënt, zowel vanuit

ecologisch als financieel oogpunt. De gebieden zijn daarmee robuust.

Criteria en wijziging van de begrenzing

Nieuwe criteria richten zich op ligging bij slaapplaatsen, voldoende omvang, logische veldgrenzen en herkenbare grenzen (zoals sloten of wegen). Agrarische percelen met een natuurbestemming worden aan het foerageergebied toegevoegd omdat deze ook opvang bieden aan overwinterende ganzen. Natuurpercelen krijgen geen vergoeding voor de geleden schade, maar zijn wel onderdeel van het functionerend foerageergebied.

Wijziging van begrenzingen kan plaatsvinden bij beëindiging of toevoeging van vrijwillige deelname door grondeigenaren, bij verlies van gebied door ruimtelijke ontwikkelingen of via gebiedsprocessen onder leiding van de ganzencoördinator van de Faunabeheereenheid (FBE).

Foerageergebieden in Fryslân (figuur 7)

- algemeen
- soortspecifiek tot 1 mei
- soortspecifiek tot 1 juni

Conclusies

Een jaar na intrede van het nieuwe ganzenbeleid zijn de organisatorische doelen behaald en ligt de uitvoering op schema. Er is een ganzencoördinator aangesteld, de beleidsregel natuur Fryslân, legesverordering en omgevingsverordening zijn aangepast en de Faunabeheereenheid heeft een nieuw Faunabeheerplan Ganzen opgesteld. Hiermee ligt een stevige basis om toekomstige vraatschade door ganzen te verminderen. De komende jaren zullen een afspiegeling worden van de effectiviteit van de maatregelen. Veranderingen in vraatschade en populatie worden over meerdere jaren gemeten.

Het totaal aantal trekganzen (alle soorten samen) nam 's winters toe ten opzichte van het seizoen ervoor. Bekeken over de laatste 12 jaar is de trend bij de kolgans en brandgans stabiel. Bij de grauwe gans is er sprake van een matige toename.

De getaxeerde schade in kilogram droge stof nam buiten foerageergebieden met 17% toe ten opzichte van vorig seizoen. Dit komt vooral

door een stijging in het aantal aanvragen. Binnen de foerageergebieden nam de schade in kilogram droge stof met 4% af. Het lukt (nog) niet om de totale vraatschade in kilogram droge stof te verminderen, zoals in de beleidsambities is geformuleerd. De totale schade in kg droge stof (zowel binnen als buiten foerageergebieden) nam met 6% toe. Doordat de totale schade in kilogram droge stof stijgt, stijgt ook het getaxeerde schadebedrag (+8%). Ten opzichte van vorig seizoen steeg het uitbetaalde bedrag met 14%. Het getaxeerde en uitbetaalde bedrag stijgt harder dan de totale schade in kg droge stof vanwege de lichte stijging in de grasprijs afgelopen jaar.

Het totaal aantal trekkende ganzen blijft sinds 2014 redelijk stabiel. Alleen de laatste twee seizoenen liggen de aantallen hoger dan de jaren daarvoor. Het aantal trekkende kolgans veranderde in deze periode niet significant. Hetzelfde geldt voor het aantal brandganzen in die periode. Wel zijn er de laatste twee seizoenen meer brandganzen dan de drie seizoenen daarvoor. Het aantal trek-

kende grauwe ganzen neemt langzaam toe. Wat leidde tot een verdubbeling van de aantallen grauwe ganzen in 2024/2025 ten opzichte van het startjaar 2014/2015. Het aantal standganzen, en vooral grauwe ganzen, blijft toenemen. De grauwe ganzen vormen 90% van de totale populatie standganzen (figuur 2).

Het totale afschot van ganzen nam het afgelopen seizoen toe ten opzichte van vorig seizoen. Met ruim 70.000 geschoten ganzen is er in het afgelopen seizoen meer geschoten dan het gemiddelde van de jaren daarvoor. Vooral het aantal geschoten grauwe ganzen was met ruim 40.000 bovengemiddeld. Hierbij wordt opgemerkt dat afschot bij trekganzen ondersteunend is aan verjaging, terwijl dit bij standganzen wordt ingezet voor populatiebeheer. Het aantal behandelde eieren daalde tot ongeveer 6000 behandelde eieren. Daarmee ligt dit aantal, net als in 2022 en 2023 ver onder de lijn van de overige jaren (figuur 4).

